

Alte Drucke

**Elenchus Primus || ERRORVM || ANTONII SADEELIS || IN
LIBELLO DE VE-||ritate humanæ naturæ || Iesu Christi. ||
Auctore || M. BALTHASARE || MENTZERO ...**

Mentzer, Balthasar

Witebergae, 1598

VD16 ZV 30859

DE OBIECTIONIBUS ex patribus Caput quintum.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

constituit humanam naturam : quemadmodum finitum & circumscriptum esse.

Respondeo. Neque hoc constituit humanam naturam : sed est quoddam consequens rem constitutam. Nec enim ad materiam pertinet, neq; ad formam : sed est necessarium corporis consequens, ut sit finitum. Et certas habeat essentiæ sue dimensiones & metas : quae de re supra satis dictū est. Et quid hoc ad rem? sufficit enim nobis, demonstrasse, quod vivificatio non sit proprietas corporis, sed ex alia causa proficiatur, nempe ex unione personæ loci, qui vita est. Quia de re quid statuendum sit, patet ex superioribus:

Concludit Sadeel tandem rogans judicari P. 264.
prævio verbo Dei χωρὶς προφίμετο. Id
num bactenus factū sit, judicet quilibet. Pro-
fectò in refutatione argumentorum nostra par-
tis non prabuit se Achillem Sadeel, ut res ipsa
testatur. Sæpè in eo candorem requiro : sæpè
studium veritatis Statum per veritatem nimis esse
illi frequens. Et corruptit patrum dicta, &
depravat. Vbi liber, rejicit. Sed satis de his:
sequitur

DE OBJECTIONIBUS ex patribus Caput quintum.

Prefatur : non peti ἐποδεκτικὰ argu-
menta a Patribus; proprieatis brevitatem. P. 266.

Recitas

286 CONTRA ANTO: SADEEL.

Recitat Obiectiones 14: ad quas deinceps
sigillatim ordine respondet. Videamus.

P. 267.

Respondet in genere. 1. Ex testimonijis ve-
terum non concludi à ποδεκτικώς 2. Nemo
veterum dixit: Corpus omnipræsens.

P. 268.

Respondeo ego: ad 1. Ad ostendendum
Ecclesiarum nostrarum consensum veteribus
uti nos patrum testimoniis: retinente firmiter
pro canone & norma fidei solam Scriptu-
ram Canonicanam.

Ad 2. respondet ipse Sadeel pro nobis supra
in præfatione. Sic ego quidem, inquit Sadeel
eorum scripta interpretor, ut si quando corpus
omnipræsens dixerunt, perinde sit, ac se dixi-
sent: Corpus eius, qui est omnipræsens. Hac-
enus Sadeel sibi ipsi contrarius. Sed & vehemen-
ter urserunt veteres præsentiam corporis in
cœna: Et negarunt διάστασιν inter λόγον &
corpus &c.

Ait: non rectè argui ab honore, maiestate
&c, ad omnipræsentiam.

Respondeo. Imo optimè concluditur: Chri-
stus: quæ homo, est omnipotens. Ergo potest ra-
tionem invenire, ut sit, iuxta promissiōnem suam
præsens suo corpore ubi vult.

Nec est illud obliquum differendi ge-
nus, ut appellat Sadeel: sed verum, rectum, &
fundatum in sacris literis & legibus logicis.

P. 269.

Negat, quenquam esse veterum, qui di-
cat corpus Christi esse omnipræsens.

Respon-

Respondeo. Contrarium ipse dixit supra
in praſatione: ex qua paulo ante verba ad-
ſcripſimus. Si nemo eſt, qui id dicat, Sadeel: fru-
ſtra ſudasti in cuenda explicatione huius locu-
tionis: corpus omnipraſens. Sed extant medio-
cri numero collecta, hac de re, Patrum teſtimonia.
At vero ex omnibus Patribus NEMO
eſt, qui in ſacra domini cœna, que in hiis
terris celebratur, in conuentu Christiani-
orum neget veram corporis Christi pra-
ſentiam.

Veteres, ait, deificationem corpori
attribuerunt ſaluis proprietatibus eſten-
tialibus.

Respondeo. Idem & nos facimus. Va-
trumq; enim dicimus ex ſcriptura cum patri-
bus: Corpus Christi eſt et manet verum corpus.
Et: Corpus Christi praſens eſt in Ecclesia pro-
pter unionem. Porro de deificatione ſupra diſ-
putatum eſt.

Posita corporis omnipraſentia:
tollitur corpus.

PAG. 287

Respondeo. Minime. Probet hanc ſuam
connexio[n]em Sadeel: vera enim ſunt illa Chri-
ſti, de pane cœna benedictio: Hoc eſt corpus me-
um. Item: In medio eorum ſum. Vobis cum ſum.
Ait. Veterum teſtimonia detorta eſſe
a nobis.

Respondeo. Aſſume de te Sadeel, & tuu
complib[us]. & veriſimum dixeris. Demonstraſ
id

288 CONTRA ANTO: SADEEL

id Orthodoxus consensus, quem vocant: in quo
sunt crimina falsi, quam plurima, corruptio
infinita, depravationes innumerabiles: ut pa-
ret ex ejusdem solida confutacione.

Monet de periculis phrasibus.

Respondeo. De his non pugnamus. At
inde non sequitur: quicquid palatio Sadeelitico
non sapit, id, contra Scripturæ & Patrum sen-
sum, leniendum & emolliendum esse.

P. 272. 1. Deificationem explicat de ipsa unione.

Respondeo. At non sic veteres: de unione
sanctorum, sed deificationem sigillatim etiam ad
naturam humanam retulerunt. Unio reciproca
est: de utraq; natura in concreto. Deificatione non
est reciproca. Ergo non est ipsa unio. Vide supra.

Notetur phrasis Theodorei de humana na-
tura: εσ θεον προσελθον. Hanc enim im-
pugnabat Sadeel supradicquam periculosam.

2. Corpus participat divinam digni-
tatem.

Respondet Sadeel: De unione dici.

Respondeo ego: At noluit sic Iustinus
intelligi, de sola unione absq; novovix: sed si-
mul de vera & reali communicatione, absque
camen vel confusione, vel ex equatione. Ad
quod explicandum adhibet eodem loco Iustinus
comparacionem à sole & primogenita luce. Le-
cus apud Iustinum est prolixior, sed insignis ad-
modum. Sub finem aut Iustinus. Divinam nu-

erter

etiam aliter esse in Patre, ratione oportet,
aliter esse in creaturis omnibus ~~matre~~ oportet,
aliter vero in templo assumpta Iesu humana
natura, ut et Ecclēsiā &c.

3. Corpus Christi est ὅγειαν deitatis. p. 272.

Respondet Sadeel: id esse verum: sed
non hinc sequi ubiquitatem.

Respondeo ego: Supradicavit id Sadeel p. 77. & magnā vehementiā negavit. Hic vult concedere, convictus Patrum testimonijs: sed profectō non id facit sincerè ut patet ex ipsis ipsius verbis & collatione eorum, quæ supradicant pag. 76. 77. differunt. Quomodo vero id faciat ad omnipræseniā, inde judicetur: Quia organon vivificationis & regenerationis non abest, sed præsens adest iesu, qui vivificantur & regenerantur. At illi in terris sunt.

4. Ἐγγύεια divinis caro locupletata p. 272.

est, ibidem dicitur, non est illa.

Respondet Sadeel, Ἐγγύεια illas non esse Deo essentiales, sed dona præstantissima.

Respondeo ego: Atque negat id Damascenus expressè. Sic enim lib. 3. cap. 7. propriam suam excellentiam (ὁμοίωμα χριστών) carni communicat. Propria vero Lei excellentia certè essentialis est, non finita aut creata. Supradicavit Sadeel contrarium in distinctione της Ἐγγύειας καὶ τῆς ἀπότελεσμα-

p. 78.

Coccygium

Coccysmum repetit, quasi revertatur humana natura, si sit particeps divinorum idiomatum.

5. Caro nitescit dignitatibus divinae majestatis.

P. 273. Respondet Sadeel: De unione intelligi.

At negat id. Cyrillus de sola unione: & negat ipsa unionis ratio. Unio namq; ut jam sapienter dictum, reciproca est. At sic reciprocatio nulla. Non enim recte dicitur: Quemadmodum caro nitescit dignitatibus divinae majestatis: Sic divinitas succumbit injurijs carnis. Sic enim Cyrillus in Iohannem lib. 4. cap. 23. Non enim ad corruptibilem suam naturam junctum Dei verbum delrxit, sed ipsa ad melioris virtutem elevata est.

Depravat Sadeel phrasim κατ' ἄλλον: de qua vide supra. Et repetit absurdia sua: de eversione corporis, conversione in divinitatem, de aeternitate &c. Sed illa singula fuere supra examinata.

P. 274. 6. Deus confert naturae sue operationem humanitati.

Respondet Sadeel: unionem intelligi.

Respondeo ego: Minime. Alius sequitur: Hominem vicissim conferre naturae sua operationem divinitati: quod Sadeel ipse recidit.

Atqui probat Sadeel testimonio Cyilli,

Respon-

Respondeo. Cyrilli verba clariora sunt,
quam ut sophisticè finant se obscurari. Nec ta-
men sequitur, quod vult Sadeel. Rationem au-
divimus ex Cyrillos argumento proximo.

Dicit Sadeel, se concedere operationes
hōyū adminiculō carnis fuisse editas.

Respondeo. Lubricè id dicit, & inca-
mariter. Suprà enim negavit expressè carnē
communicari quicquam, quod sit Deo propri-
um. Imò p. 77. scribit: Horribile dictu esse.
humanam naturam, quae finita est, esse
instrumentum divinæ omnipræsentia &
infinitatis.

Ait veteres loqui de ḥ̄w̄ȳt̄iās ad re- P.275.
demptionem spectantibus.

Respondeo. Atqui illæ profectò infinite
sunt. Absit enim ut dicamus, humanum genus
finita aliqua ḥ̄w̄ȳt̄iā redemptum esse, sed in-
finita potentia filij Dei Domini nostri Iesu Chri-
sti. Deinde lubricè hæc dicuntur. Nam ḥ̄w̄ȳt̄iā
vivificandi denegat carni Salvatoris, ne
suprà vidimus. Quomodo igitur redempcionis
ḥ̄w̄ȳt̄iā syncerè illi tribuatur.

7. Corpus Domini divina gloria reple- P.275.
tum.

Respondet Sadeel: Dona incompre-
hensibilia accepit humana natura, sed
quibus non destruatur. De his ergo dittum
illud accipit.

Respondeo ego: Esse hoc contra mentem
Theodo-

Theodorei, cui divina gloria non significat aliis quid creatum, sed ipsam gloriam Dei propriam, & infinitam; id quod verba proxime sequentia apud Theodoreum clare indicant. Quantum dominus a servis differt, inquit, & quod illuminatur ab eo qui illuminat: (tamen scilicet Homo Christus differt gloriam a sanctis etc.)

Arguit autem Sadeel: Si emitit Corpus Christi radios omnipresentiae, ut omnipræsens sit: etiam emitiet radios æternitatis, ut æternum sit.

Respondeo. Consecutio negatur. Aeternum corpus Christi esse negat scriptura. At in Ecclesia et alibi præsens esse Christi corpus scriptura afferit. Et supra nervus huius argumenti incisus est.

¶ 187. naturam humanam totam

Pag. 278. in se reduxit.

Respondet Sadeel, intelligendum de archissima unione personali.

Respondeo ego: Atqui eam mentem verba Cyrilli non præseferunt neque patiuntur. Sic enim idem Cyrus lib. 8. in loban. cap. 1. Naturæ humanae proprium est accipere a Deo. Ut homo igitur per gratiam a deitate accipiat, quae ut Deus naturaliter habet.

Korkuṭ muōn suum repetit: Quod humanæ naturæ conditio et veritas ferre potest.

Respondeo. Quasi vero, si ita statuat Sadeel, necesse sit exercitum humanam naturam, si divinit

divinis operationibus ornetur. Frustra metuit Sadeel eam vel eversionem vel confusionem. Nondum enim omnipotentiae divine modum emensus est, ut nōrit, quid Deus isto corpore posse vel non possit.

9. Corpus accepit vitam vivificantem.

Respondet Sadeel: Sic dici, quia Christus pro nobis carne passus, per ipsam carnem nobis vitam confert.

Respondeo. Lubricè hoc dictum est. Quero enim Caro Christi ànne credentibus eti-um applicet vitam? Quero iterum: An caro vi-vificet ea vivificanti vi, quæ sit essentialis τὸ λόγῳ? Negat enim hoc Sadeel, negant adver-sarij ceteri omnes. Satis enim ipsis est, Carnem patiendo & moriendo in cruce vitam pro-meruisse nobis. At minimè sic de vivificatione Cyrillus, cuius hæc sunt verba εμφατικώτατα ex cap. 18. lib. 4. in Iohannem. Qui (de Christo sermo est) è naturali vita emanari, & homo factus vivo, corpus meum vita replevi. Non aliter, qui carnem meam manducat propter me vivet. Mortalem enim carnem assumpsi: sed quia naturaliter vita existens in ipsa habito, totam ad vitam meam reformavi.

At Sadeel: Christus non vivificat, quia est omnipræsens: alioqui omnes vivificaret.

Respondeo. Agnoscit hic Sadeel discri-

194 CONTRA ANTO: SADEEL.

men idiomatum divinorum ad extra: quod suò
prà multis argumentis negavit, ubi egit de hoc
argumento: uno idiomate communicato omnia
communicantur. Ad quam propositionem ego
hic subsumo. Idioma vivificationis communi-
catum est carni Christi. Ergo &c. Quid hic ne-
gabis Sadeel? Addo: quod CHRISTVS
vivificat non absens, sed præsens: Nec natu-
raliter, sed pro sua voluntate. Denique si caro
est medium, per quod vita nobis datur: non o-
portet illud medium esse tantum in cælo, sed in
terris etiam, ut per id vita ad nos, qui in terra
deginus, promanaet.

P.277. 10. Αόγος univit sibi carnem in unam
majestatem.

Respondeat Sadeel, de unione intelligi
adversus furores Nestorij. Atque hæc qui-
dem responsio satisfacere debet plarisq; omni-
bus hisce objectionibus.

Sed Epiphanius in unione sola non subsistit,
verum aliquid amplius proponit, realem nem-
pè divinæ majestatis communicationem. Sic e-
num idem in Ancorato: σωμα ανθρωπου, in-
quit, σῶμα γάϊοῦ τῆς Σεότητος, terrenum cor-
pus una cum deitate potens efficiens. Vbi note-
tur διωκμεως communicatio: quam carni
Christi denegant adversarij, cum concedant τὴν
διέστασιν.

Alioquin, ait Sadeel, sequitur confu-
cio naturarum.

Respon-

Respondeo: Ea non sequitur ex nostra doctrina: sed illud somnum est Sadeelis & sociorum.

II. Λόγος reddidit hominem assumptū dignum communione in divinitate.

Respondet: De unione personali intelligatur. Ecquid autē aliud habes Sadeel: prater banc responsonem unicam quam ipse videt non congruere cum vera Patrum mente & verbis? Sic enim idem Ensebius lib. 4. demonstrat: Evangelica, c. 13. Verbum ex seipso quidem sua communicabat assumptionem homini; non autem vicissim ex mortali ea, quae ipsius sunt, in se retribuebat. Et divinam quidem virtutem seu potentiam (τὸ δέ σώματος) mortali subministrabat: non autem vicissim ad confortium mortalitatis natura λόγος destrutta est.

II. Humana natura facta est à DEO. 278
Christus & Dominus. 279.

Respondet Sadeel: intelligi non de humana natura seorsim, sed de λόγῳ incarnato.

Respondeo. Deus fecit Iesum Christum & Dominum. Quero: juxta quam naturam? Non secundum divinam: quaē est immutabilis. Ergo juxta humanam. Sic enim idem Athanasius Oratione 2. contra Arianos. Quod igitur, inquit, & quomodo exaltabatur, qui priusquam exaltaretur, erat altissimus? Et quomodo accepit, quod semper habuit, priusquam acciperet?

296 CONTRA ANTO: SADEEL.

ret? Non enim verbo propter carnem, sed carni propter Verbum ~~h~~elatius accessit, Et Cui suffragatur epiphanius lib. 2. Tom. 2. contra Arriamanitas: Quapropter, inquit, Dominum & Christum Deus fecit, id, quod ex Maria conceptum & deitati unitum est. Hassenus Epiphanius. Non igitur tam facile ac Arianismi suspicione se purgabit Sadeel, ut putat, Partium testimonis. Pervertit enim illa & detorquet in alienum sensum, menti & arum contrarium.

Ait Sadeel: sequi ex nostra sententia; Christum esse tantum hominem. Respondeo. Negatur consecutio. Non enim dicimus: Humana natura absolute & seorsim facta est dominus & Christus. Sed: Iesum fecit Christum et dominum. Personam igitur supponimus; sed addimus iuxta humanam naturam.

Pag. 279. Dextra Dei unitum sibi hominem, in Propriam exexit celitudinem per unionem.

Respondet Sadeel, describi unionem. Et locum intelligi de ~~Se~~udew~~to~~; alioqui sequi, carnem esse Deum.

Respondeo. Verba non ferre eam explicationem, Sic enim paulo ante Nyssenus: Deus exaltari non indiget, cum sit altissimus. Humanitatem igitur exaltatam intelligit Petrus; exaltatam autem per id, quod Dominus

& Christus factus est. Vide etiam sequentia
ibidem. 2. Non sequi absurdia, que ruit Sade-
el: ut suprà sepe dictum, 3. Sadeelem sibi con-
tradicere. Suprà enim negavit: Humanam na-
turam Christi per unionem sedisse ad dextram
Dei: sed per adscensionem ad cœlos.

Reprehendit hoc: Caro etiam evecta P. 289.
ad dextram: quod sic corrigit: persona est
evecta.

Repondeo. Imò persona est evecta ad
dextram Dei: sed juxta humanam naturam.
Deitas enim evehit non indiget cum sit altissi-
ma. Non igitur sequitur absurdum, quod opi-
natur Sadeel.

14. Caro facta est particeps deitatis. P. 288.

Respondet Sadeel, de unione intelligi:
ex qua dona consequantur præstanti-
tia, sed non infinita.

Respondeo ego: Eam responsonem mi-
nimè satisfacere tam manifestis Basili verbis.
An enim deitas significat dona finita? Sic au-
tem Basilius: Humana Domini caro, inquit,
ipsa particeps facta est, perte^{re}x deitatis, non
autem propriam suam infirmitatem perte^{re}de^{re}re
communicavit seu irradit deitati. Hacenus
Basilius. Profecto qui Patrum testimonia in-
spicit & considerat accuratius, ei jocari vide-
tur Sadeel, tam undis & nihil responsonibus.
Certe enim Patres sic non senserunt. Sed hac
hacenus.

- P. 281. De voce περιχώρησις disputat Sadeel;
 282. quam concludit notare arctissimam unio-
 nem: nem: nihil autem facere pro reali idioma-
 tum communicatione.

Respondeo. Verum non ita Damascen-
 nus, & Cyrilus & Irenaeus (Nam fuit & ab
 istis Patribus ea vox usurpata) ad solam unionem
 accommodarunt: sed & ad effectum unionis:
 id quod vel hinc est manifestissimum, quod
 scribit Damascenus lib. 4. cap. 17: Manet
 etiam post unionem tum naturae ipse incom-
 mixta, tam earum proprietates illabefacta.
 Caro autem Domini divinis operationi-
 bus ditata est, τὰς δειας φεγγειας ἐπλό-

- P. 282. της. Quæ verba posteriora cum intelligerent
 Sadeel totam suam de περιχώρησις conclusio-
 nem revertere, non judicavū consilium hoc ap-
 ponere. Debuissest sane: si quidem Damascen-
 mentem exprimere voluissest. Videantur au-
 tem & cetera Damasceni testimonia in lib. 3.
 de orthodoxa fide cap. 3. 5. 7. 15. 17. Et Irenaei
 lib. 3. cap. 18. Et Cyrilii de incarnatione
 unigeniti cap. 8. Sicut ignis carboni affixus
 in illum penetrans comprehendit ipsum &c.
 Idem intellige & de Christo &c. Sadeel re-
 spondeat nobis ad hoc: quæ & qualis, & quan-
 ta sit περιχώρησις, cum ἀλογος in terra
 existens & ubique, non nisi in uno aliquo celo
 spatio naturam humanam sibi presentem ba-
 ket, ex mente Sadeelis & sociorum. περιχώρη-

DE COMMUN. IDIOMA. 239

eris non patitur tō extra : ut λόγος dici debeat esse extra carnem suam in terris. Damascenus & Cyrus comparationes adhibent animę & corporis, & ferri igniti, de quibus supra fusiū dictum fuit.

In syllogismo ἀπαγγείλω Sadeelis Elen- P. 284.
thus est consequentis. Non enim sequimur : 285.
Caro est particeps deitatis. Ergo caro est
DEVS : multò minus : Caro est deitas.
Cur non sequatur, suprà suo loco dictum est.
Scriptura certè sic non concludit : qui quid
etiam Sadeel argumentetur. Neque sancti pa-
tres sic concludunt. Itaque Sadeelem contra
scripturam & Patres ex solo suo & sociorum
ingenio & opinione argumentantem nos non
ferimus. Atque hactenus de objectionibus ex
Patribus.

C A P U T VI.

Colligit Sadeel testimonia antiquitatis pro P. 286.
sua opinione confirmanda : que magnam par-
tem talia sunt, ut responsum nulla indigeant.
Inquuntur enim de differentia tūm natura-
rum, tūm essentialium proprietatum, in per-
sona Christi. Quam differentiam absit ut quis-
quam vere Christianus neget. Sed argumen-
tum, quod hic texit Sadeel, fallax est. Ita enim
concluit : Naturae & earum proprietates
distinctae sunt & manent in Christo: Ergo

V 5 nulla